

ՎԱՐԴԻ ԻԻՂԸ ՄԱՀԱԴԵՂ

Քաղաքի վաճառաշահ փողոցումն էր գտնուում Ռոման Մալաֆէիչ Բողդանովի առևտրական տունը։ Բողդանովի գործը շատ յաջողակ էր գնում. ոսկին թիերով էին քերում. գործավարներն ու ծառայողները հանգիստ չունէին. կեանքն եռում էր։ Ամեն ոք կամենում էր իր հոգեպահ հուստը դնել Բողդանովի սնդուկը՝ ամենից ապահով գանձարանը. բոլորեքեան ձգտում էին առևտրական տան տիրոջ Ռոման Մալաֆէիչի քաղցր լեզուից ու թեթև ձեռքից օգտուելու։ Եւ ո՞վ ասես չէր օգտուում. մուրացիկ աղքատներն ևս իրանց որոշեալ ստանալիքն ունէին. գործատան դուռը եկեղեցու դուռն էր, ձեռք պարզողին չէ չըկար։

Մի շաբաթ էր Մալաֆէիչը խիստ տխուր էր. սիրաշահ լեզուն բերանումը փակուել էր, քաղցր գէմքը քացախած պուպուտոտուն խմոր էր դարձել, յաճախորդներին սառը գլուխ էր տալիս, մօտեցողին հաշուապահին էր ուղղում, իսկ ծառայողների երեսին բնաւ չէր նայում։ Այս դրուժիւնը գործին չէր վնասում, բայց ամենքի համար հետաքրքրութեան առարկայ էր։

Մալաֆէիչը մի օր կառքից իջաւ:

Ըստ սովորականին աղքատները երկու կողմից ձեռք տարածեցին և յոյս ունէին, որ աղէն իր ձեռքովն ամեն մէկի բուռը հինգ կոպէկանոցը կը դնի և ապա ներս կերթայ:

— Գնացէք, կորէք, գետինն անցնիք դուք, ճչաց Բողդանովը. միւսանգամ այս դուռն եկողի ոտքը կը կոտրեմ. — քշիր բոլորին, որ այսուհետև ոչ մի աղքատի շուքը չերևի գործատանս առաջին, հրամայեց Մալաֆէիչը դռնապանին ու ներս մտաւ, արագ քալելով գրնաց իր բազկաթուռի մէջ չընստեց, այլ վալը ընկաւ ու բերանից և քթածակերից խոր հառաչանք դուրս թողեց:

Գործատան ծառայողները, որոնք տիրոջը ողջունելու համար ոտքի էին կանգնել, այնպէս շուարեցան, որ նստել գործելը մոռացան, ամենքն ապուշի պէս տիրոջն էին նայում:

— Լօիր, դռնապան, գոչեց Բողդանովը՝ վեր թռչելով տեղից ու դէպի դուռը նայելով. որ էդ սոված շներից ոչ մէկը չըմնայ, հասկացար:

— Բայց, տէր իմ, մի ծերունի և մի պառաւ ոչնչով չեն ուզում հեռանալ, բարկանում, հալհոյում, հրում եմ, մինչև անգամ երկու բռունցք տուի ծերի գլխին, ոչ քաշում եմ, ոչ խօսում եմ. մօտեցաւ և զեկուցումն արեց դռնապանը:

— Տուէք այդ տեղից հարիւր ըուբլի, թող երեսներովը խփի՝ կորչին, գնան, հրամայեց Բողդանովը դրամապահին:

Փողը գնաց ու լեռ եկաւ, դռնապանը լալտեց, որ ձանձրալի ծերը ձեռք անգամ չը բարձրացրեց. — ես կարիք չունիմ ասել է նա, կամենաք՝ ինքս ձեզ փող տամ, միայն թողէք, որ պառաւիս հետ այստեղ մնանք կանգնած:

ձիշդ է ասում դռնապանը, մի շաբաթ է, որ ալդերկու գեղջուկները գործատան դուռը բացուելից մինչև փակուելը՝ այդտեղ ներկայ են աղքատների շարքից փոքր ինչ հեռու կանգնած, և ոչ ոք չգիտէ, թէ ընչու համար. և որ գլխաւորն է՝ ոչ ոքից ողորմութիւն ոչ խնդրում են և ոչ ընդունում, աւելացրեց գլխաւոր կառավարիչը։

— Ոստիկանի ձեռքով հեռացրէք, հրամայեց Բօլդաճանովը։

Ռօման Մալաֆէիչը իր հրամանի կատարմանը չըսպասեց, ոտքերը պինդ պինդ գետին զարկելով՝ գլխաբաց դուրս եկաւ գործատանից, մօտ կանչեց հեռուում կանգնած ոստիկանակ. ն ստորին պաշտօնէին, պատուիրեց նորան, որ այսուհետև ոչ մի աղքատի թող չը տայ իր գործատան առաջին կանգնել՝ մտնաւանդ այն երկու ծեր ու պառաւին, որ դրանք այս փողոցովը չը կարողանան անցկենալ։

— Շատ լաւ, ձայնեց ոստիկանը, գլուխ տուեց և իսկոյն մօտենալով ծերին ու պառաւին՝ հրամայեց հեռանալ այնտեղից։

— Օ՜ֆֆֆ, վերջապէս ազատ շունչ քաշեց բարձր ձայնով ծոր տալով Բօլդաճանովն և գնաց իր տեղը նըստեց։

Եւ ճշմարիտ, Մալաֆէիչի ուրախ տրամադրութիւնը հետզհետէ տեղն եկաւ։ Մի ամբողջ շաբաթ էր անցել և ծերն ու պառաւը՝ ոնց որ գետնի տակն անցան։

— Է՛յ, հրամայեց մի օր Բօլդաճանովը դռնապանին, այսուհետև չարգելէք աղքատներին, թող գան իրանց տուրքն ստանան. այսպէս էլ հասկացրէք ոստիկանին։

Աղքատները շարունակեցին իրանց սիրած տեղը շարուել։

ի պատիւ Մալաֆէիչի պիտի տեսել, որ նա արդարեւ աղքատասէր էր, գոնէ նրա արածներն այդ հոշակն էին հանել ամբողջ քաղաքում. եթէ մի օր Մալաֆէիչն իր ձեռքով գոնէ մի ըուրլիաչափ աղքատների չէր բաժանում, իր սրտի վրայ կարծես մի բեռն էր ծանրանում, կերածն ու խմածը չէր հասկանում:

Մեծամասնութիւնն ի հարկէ Բողդանովի մարդասիրական բնական հակումն էին վերադրում նրա քրիստոնէավայել առաքինութիւնը՝ առաւել ևս՝ որ նա շատ իր նման հարուստների ճանապարհովը չէր ընթանում. լսուած չըկար, որ Մալաֆէիչը մէկի կոպէկը կերած լինի, բայց աշխարհը հօ բարետեսներից միայն չի բաղկացած, յոռետես ու թերահաւատների թիւը նոյնպէս քիչ չէ. կային մարդիկ, որոնք կասկածական աչքով էին նայում Բողդանովի ընթացքին, որոնք բեղի տակին ժլատում էին, այլք մինչև անգամ ծածուկ տեղերում իրանց մտերիմների ականջներում ինչոր քշփշում էին. այս ու այն մարդկանց մի ժամանակուան ապահով դրութիւնն իսկ այժմեան դառը վիճակն էին ականարկներով յիշում, Մալաֆէիչի մատը վաղի սատանի պէս թաւի կոթումն էին տեսնում: Իսկ հատ ու կտոր ծերունիք, որոնք շատ վաղուց մի մեծ քաղաքից գաղթել էին այն տեղ, նրանք ինչ որ անհաւատալի պատմութիւններ էին անում այն քաղաքի քարվանսարայի մշակ Առստամի մասին: Իբր թէ մի անգամ մեր յիշած հեռաւոր մեծ քաղաքի քարվանսարայում իջած մի Օսմանցուի հարուստ վաճառականի պարկով լիքը ոսկիքն անհետացել էին և գողը չէր գտնուել ու մարդը դառը դատարկ, ծործորակը քերելով ու մեր աշխարհի կարգը կանոնը հայհոյելով՝ եկած ճանապարհը բռնել, յետ էր գնացել: Այնուհետև Առստամ մշակը միջբացաւր պատճառ է բռնել, փախնը թիկունքից շարտել ու անհետացել: Անցել են տարիներ

և Մ. քաղաքում Առատամին տեսել են մշակի շորերը թողած, եւրոպացու թանգագին հագուստներով զարդարուած:

Այդպիսի հազար ու մէկ բամբասանքներից որ մէկին աւանջ կախես. մեզ ինչ, թէ երեկուայ Առատամն էս օր Ռօման է դառել, քիչ օրինակներ կան. ո՞ւմ ինչ գործն է, շատ կարելի է մարդն իր ջահէլութիւնի մեղքըն է քաւում. մի օսմանցուի հոսոս ուտէր միայն, թէ հարիւրաւոր աղքատներ օրական ուրախանային:

Վերջապէս ո՞ւմ չար լեզուն կարող ես բերանումը կարել, դուրս չը թողնել, մեղքն ասողների շինքը, մենք էսքանը միայն գիտենք, որ Բօղդանովը պարտականութիւն էր համարում իրան ձեռք մեկնող աղքատներին օրական մի մի շահի բաժանելը:

Եւ նրա այդ բարեգործութիւնը, կարծես, նրա առևտրի յաջողութեան պայմաններից մէկն էր: Մի նախապաշարմունք միտել էր Մալաֆէիչի ուղեղումը. իր գործը ձախ էր գնում այն օրը, երբ քսան աղքատից պակաս հինգ կոպէկներ էին իր գրպանից դուրս գալիս:

Այդ էր պատճառը, որ Մալաֆէիչը չը կարաց համբերել. գեղջուկ ծերի ու պառաւի հեռանալուց լետոյ, իսկոյն հրամայեց աղքատների ճանապարհն առաջուան պէս ազատ անել:

Բօղդանովը խիստ ուրախ է. այսօր նրա առևտրական տունը մի մեծ գործառնութեան մէջ ահագին շահ է ունեցել. նրա հարստութիւնը, համարեա, կրկնապատկուել է:

Նրա ծառայողները նոյնպէս ուրախ են. տէրն իւր ձեռքով հանեց գրամարկից թղթադրամի հաստ փաթեթը և առաջինից սկսած՝ մինչև դռնապանը՝ առատ նուէրներ բաշխեց:

Աղքատներն էլ լաւ բարիկենդան արին, սովորակա-
նից դուրս այսօր ամենքը շահու փոխարէն մի մի ըուբ-
լի պարգև ստացան ու աղայի կեանքն օրհնելով գնացին:
Բողդանովը չսպասեց ճաշուայ ժամին իր սեպհա-
կան կառքին. նա պարգևաբաշխութիւնն արեց, փողո-
ցային կառք նստեց, քշեց ուղղակի Ֆրանսիական խա-
ղալիքների յազազինը, տասնաւոր թանգազին պաճու-
ճապատանքներ ու խաղալիքներ գնեց, այն տեղից մտաւ
կերպասավաճառի խանութը, կնոջ համար 35 գազ ամե-
նաթանգազին շորացու կտրել տուեց ու շտապեց ուրա-
խացնելու սիրական ամուսնուն ու անուշիկ զաւակ-
ներին:

— Մամա, մամաշա, պապաշան եկաւ, ձայն ձայնի
տուին երկու, գեղեցիկ, 8—9 տարեկան կենդանի պա-
ճուճապատանքներ — Բողդանովի երեխայքն և վազեցին
դէպի կառքը:

Կինը զարմացած մարդու վաղաժամ վերադարձին,
ինքն էլ ընդ առաջ եկաւ և բազումը դիմաւորեց ա-
մուսնուն:

Երեխայքը խաղալիքները կառքից յափշտակեցին և
տեղն ու տեղը փշրտեցին:

Տիկինը չարացու չարաճճիների վրայ, բայց մարդը
նկատեց.

— Վնաս չունի, դրանց ցաւը տանի խաղալիքը, թող
օրական տասը փշրտեն, էսօրուանից քաղաքիս հայ հա-
րուստներից ոչ մէկից լետ չեմ մնալ: Ահա քեզ էլ նոր
շորացու:

Ամուսինն երկու խօսքով պատմեց կնոջն իր յաջո-
ղութիւնը:

— Եթէ ալդպէս է, այն երկու գիւղացուն մի քա-
նի կոպէկ բաշխիր. այսօր ողջ օրն այն անկիւնիցը չեմ

հեռանում. կարծեցի քաղցած են, խոհարարին հրամայեցի երեկուանից մնացորդ կերակրներով կշտացնել, բայց ուտել չեն կամեցել, երևի ինչ դաժող ունին:

— Շուտ շուտ մեզ մօտ էին կանչում, որ պաշտեն, բայց մենք վախեցանք, մօտ չը գնացինք. ըստ այն էն, մէջ խառնուեցին երեխայք:

Բողոքանովը յետ նայեց ու սարսափահար եկաւ, գոյնը պատի ծեփ դառաւ: Նրա աչքովն ընկան ձանձրալի ծերուկն ու պառաւը:

— Հիւանդ հօ չես, շփոթուած հարցրեց տիկինը՝ նայելով մարդին, երեսիդ գոյն չըկայ, ոտք ու ձեռքդ դողում են:

— Ոչինչ, ոչինչ, փոքր ինչ սիրտս խառնւում է, դու երեխաներին տու, ներս գնա, ես իսկոյն այս աղքատներին մի բան ընծայեմ ու գամ:

Տիկինը ներս գնաց:

Վերջապէս մինչև երբ, մօտեցաւ Ռօման Մալաֆէիչն անծանօթներին և զոյգ բազուկները տարածեց օդում, ինչ հանգստութիւն տալու միտք չունէր, ինչ հարկաւոր է՝ տամ, գնացէք, հեռացէք:

— Ախար ընչի, ա՛յ որդի, Առստամ ջան, իմ ու մօրդ աչքերը ջուր դառան քսան տարի ճամփէդ սպասելով, թէ մի օր կամ ինքդ կերեաս, կամ մի մօտը թուղթդ կըգայ, ուրիշների դարիբաւթիւն գնացածները երկու տարին մի անգամ միջքների փալանները քաղքումը թողում էին, աղէքանց պէս զարդարուած գալիս էին իրանց իրաւորին ուրախացնում, համա մենք մեր գլուխն էինք ծեծում. օրը լուսանում էր, մեր աչքերն անքնութիւնից ուռած էր, մթնում էր, արտասուներից կարմրած էր...

— Մօր օրօրոցը կրակ ընկնէր, բալա ջան, իմ ջանին հանդիպէին էն սև սև մաքերը, օր գլխումս

պտտուում էին, հենց կարծում էի թէ հիւանդ ես, գլուխդ մի փորձանքի է հանդիպել, կամ տունս քանդուել է, գրողի ճանգն սոսնձ կելլի: Փառքիդ մեռնիմ Աստուած, երկնաւոր թագաւորն ուրախացնի Ալէքսնդրէ չօյին, ոնց որ նա ինձ ուրախացրեց. մի օր որ չասեց, թէ, խնամի Եղսան, ինչ մուշտուլուղ (աչքայուռէքի պարգև) կը տաս, որ քեզ մի աչքալոյ տամ, էն ահաթը ուրէս տուեց (գգացի), հոգիս ներսից վկայեց, որ դու ողջ առողջ ես: Զեռաց քուչի մէջտեղը չօքեցի, ոտները փաթաթուեցի: Խէչօ ջան, ասացի, ջանս քեզ մատաղ, իմ Առստամից մի բարի համբաւ:

— Առստամս ո՞րն է, խնամի ջան, ասաց. թէ Ռաման Մալաֆէի համբաւն ես ուզում, Մ. քաղաքի էս գլխիցը մտիր, էն գլխումը դուրս արի, վերջին երեխէն Բուդդանովի գովքը կանի. հարստութիւն հօ չի նրա ունեցածը, ծով է, ծով:

— Թէ ես գլխի չընկնէի, դու մեռած կը լինէիր, ընդհատեց ծերը կնոջը, ես լսել էի, որ աղայ մարդիկն իրանց անունը փոխում են, ձեռաց հասկացալ, որ Ռաման Մալաֆի Բդդանովն ու Ծատուրենց Մաղաքի աղայ Առստամը մի խօսք է. երկուսն էլ դու էիր:

— Լաւ, յետո՛ւ, հիմի ինչ է ձեր ուզածը:

— Ինչ պիտի լինի, ես՝ քո գլխամեռ մէրը ու էս գգգգուած հալիւոր քո հէրն էն ենք ուզում, որ հերիք է քսան տարի մեր մինուճար որդուն կտրօտ մնացինք, տանդ մի քունջ տաս, կուչ գանք, քեզանից ոչ հաց ենք ուզում, ոչ շոր, ունեցած չունեցածներս գեղումը ծախել ենք, ծոցներս դրել, բերել, մեզ գերեզման կը հասցնի, մեր հոգին կը հոգալ, դեռ մի քանի շահի էլ քո երեխեքանցը կըմնալ, էնքան լինի, որ դու տանից դուրս գնալիս՝ ու տուն յետ դառնալիս՝ մի հրոպպէ ներս մտնես, քո անուշ լեզուովդ՝ ալիի (հայ-

ըիկ), նանի (մայրիկ) բարի լիս, բարի ըիկուն ասես, թուշդ դէմ անես՝ պաչենք, սրտներս ուրախ՝ քեզ կեանք ու քո երեխէքանցդ ու խանութ կնկանդ արեւշատութիւն խնդրենք. վերջը քո ձեռի մի բուռը հողին արժանանանք: Էս է մեր խնդիրը, նանը ոտիդ տակին թաւալ թաւալ գնի, Առստամ ջան, շատախօսում էր մայրը:

— Ուրեմն ձեր միտքն էն է, որ իմ անունը հողի հետ հաւասարացնէք հա՛, դուք ուզում էք, որ աշխարհքն իմանալ, թէ հազար հազարների տէր Ռոման Մալաֆէիչ Բողդանովը ու մի ժամանակուան քարվանսարալի մշակ, փալանը շալակին Առստամը մի և նոյն մարդն է, ձեր պէս անհասկացող բռի, կոպիտ, անտաշ, սարիցն իջած գազանի որդին է, որ հարստութիւնիս նախանձող, հացիս գլխին նստած իմ պատուի ու աստիճանի մարդիկ անուշ թիքէքս կուլ տալով՝ վրէս ծիծաղելով ասեն, թէ ընչի՛ հէրդ ու մէրդ մեզ հետ սեղանակից չեն: Եդպէս չէ, ալդ չի՛ ձեր մտքինը: Ձէ, ալդ անկարելի է, ես երկու գիւղացի վայրենի պառաւների պատճառով թքանքատեղ չեմ դառնալ. կամ դուք պէտք է էս քաղաքիցը հեռանաք, օրն էս օր, հէնց էս ըոպէին, վերցրէք ինչքան փող ուզում էք ու էնպէս աշխարհ քաշուեցէք, որ ձեզ ոչ ոք չը ճանաչի, թէ չէ՝ գիտեմ ինչ կանեմ:

— Այ որդի, մեր եկած օրից դու էդ ճամփէն մեր առաջը դնում ես. տեսնում չես, որ ոտքներս տեղիցը չի կորուում, իմը հօ իմը՝ աւելի քո ջրատար պառաւ մօրը, խօսեց հալըը. դէ, էն է՝ մենք մեր ճամփէն գտել ենք. ամէն օր գալիս էինք քո դուքանի աղքատների շարքից մի քիչ հեռու կանգնում էինք, երեսդ տեսնելով՝ մեր սրտի փափագը լցնում էինք, մեր կրօտն առնում էինք, ուրախ ուրախ գնում էինք մեր

քրեհած քննուած սրտներս հանգիստ կուչ գալիս՝ մինչև մէկէլ առաւօտը, Հօ վնաս չէինք տալիս, մի անգամ հետդ խօսեցինք ու երբ որ իմացանք, թէ մեր յայտնուիլը քեզ դուր չի գալի, մտքներումս դրինք ոչ հետդ ձէն տալ, ոչ մի մարդի ասել, թէ մենք քնչ մարդի հէրն ու մէր ենք: Էնքանն էլ մեզ հերիք էր, որ ամէն օր գալինք հեռուից հեռու պայծառ երեսիդ արժանանալինք: Ի՞նչ էիր ուզում, ա՛յ որդի, որ պօլիցով մեզ դռնիցդ քշեցիր: Հիմի մօրդ խօսքն էն է, որ թուրն երեսներիս խաղացնես, մենք էս քաղաքիցը ոտ չենք փոխելու: Թէկուզ երեսդ էլ չըգանք, էն էլ մեզ միտթարուծիւն է, որ քո խմած ջրին ենք խմում, քո ծծած օդն ենք ծծում:

— Ի՞նչ ասացիր, այս քաղաքից չէք հեռանալ, ծնողաց աչքերին նայելով՝ տուեց Մալաֆէիչը այս հարցը:

— Սպանես, չենք հեռանալ, պատասխանեց մայրը:

— Ձէք հեռանալ, ասում էք չէք հեռանալ. ա՛յդ է ձեր վերջին խօսքը:

— Հէնց էս է, որ լսում ես, պատասխանեցին մարդ ու կին:

— Շատ էլ լաւ կանէք, սրտերիդ ցանկութիւնը կը լցուի, էգուց ձեր կորած որդու երեսին մի մին բուռը հող կը քցէք, ու այնպէս կերթաք ձեր գիւղը. եթէ չէք հաւատում, համեցէք ձեր աչքովը տեսէք: Ես իմ պատրաստութիւնը տեսել եմ, էս ընդհին դեղատանիցն եմ գալիս, մի շուշա դեղ առալ, որ ձեր աչքի առաջին խմեմ ու վեր ընկնեմ, մեռնեմ:

Եւ Բօղդանովի. արդարեւ, գրպանից հանեց մի շիշ կարմրադեղնադոյն հեղուկ, շտապով խցանը բացեց, մօտեցրեց բերանին ու դարձաւ մօրը.

— Մնաս բարին, պառա՛ւ, ծծած կաթս հալալ արա, դու էլ, հալւոր, մնաս բարեւ, ուտացրած հացդ հալալ արա:

— Ի՞նչ, ի՞նչ, ի՞նչ, յարձակուեցան երկու ծերունիքը որդու վրայ և ձեռքիցը խլեցին շիշը: Բարեբաղդաբար հալըն էր խլողը. առանց մտածելու, նա շիշը զարկեց քարին ու փշրտեց:

— Հա՛, հա՛, հա՛, հը՛, հը՛, հը՛, հռհռաց Մալաֆէիչը, էդ մի շիշը որ կոտրեցիր, դրանով սիրտդ հանգըստացաւ. մի ժամից հինգ էդպէս շիշ կառնեմ ու կը խմեմ. էգուց կը գաք ու գուռ ու տունս տէրտէրներով ու տիրացուներով լցուած կը գտնէք. թէկուզ գլխներդ քարովը տուէք, ինձանից յետոյ մեռէք, ինձ ի՞նչ, ոչ կիմանամ, ոչ տխրեմ, կամ ուրախանամ: Մնա՛ք բարին, էգուց համեցէք, հոգու հաց անուշ արէք:

Վերջին խօսքի հետ Բողգանովը երեսը շրջեց դէպի տուն:

— Կաց, ոտիդ տակին մեռնիմ, Առստամ ջան, կաց, յառաջ վազեց, որդու առաջին չոքեց ու ծնկները գըրկեց պառաւր: Զէ, բալա ջան, չէ, գլուխներս քարովը տուինք, որ եկանք, քո սիրտը տրտմացրինք. դու հազար տարի ապրի, բալա ջան, մենք հէնց էս սհաթը գլուխ կառնենք, էս քաղաքիցը կը կորչենք ու քո սիրտը չենք ցաւացնիլ: Գնանք, ալ ճար կտրածի հալիւոր, գնանք, բալէս ասում է՝ գնացէք, մենք էլ գնանք. էս էլ հերիք է, որ մեր կուրանալու աչքովն երկու ողջ շաբաթ իր լսի պէս պատկերը տեսանք, իր սիրուն աղունակի երկու դոթերին— իր բալէքանցը, իր նաշխուն, դալամով քաշած նշանածին (կնոջը) հեռուից մտիկ տուինք ու Աստծուն փառք տուինք: Յետ դառ, Մաղա՛ք, գնանք, հայհայներս գնացել է, վալվայներս է մնացել, քսան տարի ոնց որ դիմացել ենք, մի քանի ժամանակ էլ կը համբերենք, մինչև Աստուած իր տուած ամանաթը (աւանդը) յետ կառնի: Նրանից յետոյ մեր որդին մեր հոգու համար մի քանի սև փող,

կը բաշխի աղքատներին, մի «Հողուց» ասել կը տայ, ինքը գիտի, չի անիլ, ինքը ողջ լինի:

—Այ հիմի խելօք խօսեցար, նանի, քաղցրացաւ ու ժպտաց Մալաֆէիչը, միայն թէ դուք էս քաղաքից հեռացէք, ձեր մահից լետոյ երկու էնպէս մարմարի մատուռ կանգնացնեմ ձեր վրէն, որ մատով ցոյց տալու լինի. տարեկան հինգ նաւակատիկի ժամ պատարագով ձեզ լիշեմ, լիշատակեմ:

—Դէհ, բեր էդ չալ չալ աչքերդ պաշեմ ու գնամ, բալա ջան, ասաց պառաւն ու գրկեց մինուռարին: Նոյ նրն արեց և հայրը, երկար միջոց ծերունիքը չէին կարողանում բաժանուել զաւակից:

Դարձեալ պատիւ Ռօման Մալաֆէիչ Բողդանովին. նա մի րոպէ մոռացաւ իր դիրքը և ջերմագին համբուրեց կոշտացած ու չորացած ծնողական ձեռքերը և երբ գլուխը վեր քաշեց, աչքերումն արտասուէք էր լճացած:

—Առէք ահա էս քսակը, առաջարկեց Բողդանովը ծնողներին մի տուուզ թղթապանակ:

—Մենք մեզ համար ապրելու փող ունինք, բալա ջան, խօսեց հայրը, էդ քո բալուկների համար պահիր. բայց աղքատներին ամէն օր բաժանած շահիներիցը երկու հատ տուր, մեր մօտ պահենք լիշատակ ու մեռնելուս մինը մօրդ հետ կտակենք թաղելու, մինն ինձ հետ, մեր որդու աշխատանքն է, իբ ծնողներին հալալ է:

Բողդանովն ստիպուեց ծերի հրամանը բառացի կատարել և թուշը դէմ անել մի մի համբոյր նրանց նորից տալ ու ճանապարհ դնել:

Այ խելք, որ տեղից միտքս եկաւ, տուն մտնելուս որոճում էր մտքում Մալաֆէիչը, հաղարներ արժէր երկու ըուբլիանոց վարդի իւղը, լաւ էր որ աչքս տեսաւ ու կնոջս համար ֆրանսիացու մագագինից գնեցի. միամիտ գիւղացիք, նրանք որ տեղից պիտի վարդի իւղը թոյնից զանազանէին:

Եզուց մէկի փոխարէն տասը հատ կառնեմ կնոջս համար:

Պերձ Պոստիսեց